

Οι αξίες της Ανώτατης Εκπαίδευσης και τα αδιέξοδα του Υπουργείου Παιδείας

Γιώργος Τζιρίτας
Καθηγητής Επιστήμης Υπολογιστών
Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: tziritas@csd.uoc.gr

Μετά την αναβολή κατάθεσης του Σχεδίου για το Νόμο-Πλαίσιο με την αναδίπλωση του Υπουργείου Παιδείας, θα έπρεπε να αναζητηθούν τα βαθύτερα αίτια που οδήγησαν στα σημερινά αδιέξοδα, ώστε να συναχθούν χρήσιμα συμπεράσματα. Δύο κυρίως λόγοι εξηγούν τη σημερινή κατάσταση της δυσπιστίας, της έλλειψης εμπιστοσύνης, των ρήξεων και τέλους του πολέμου χαρακωμάτων. Ο πρώτος λόγος σχετίζεται με τις πολιτικές κατευθύνσεις και με λαθεμένους χειρισμούς εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας, ενώ ο δεύτερος αφορά σε βαθύτερα κοινωνικά αίτια σχετικά με την απασχόληση των νέων. Η εξέγερση των φοιτητών εκφράζει την αγωνία τους για το μέλλον και δείχνει δέος μπροστά στην αβέβαιη επαγγελματική ένταξη και φόβο εμπρός στο ενδεχόμενο της ανεργίας, ακόμα και μετά από ικανοποιητικές πανεπιστημιακές σπουδές. Η συσσωρευμένη ένταση και έλλειψη επικοινωνίας οδήγησε σε τυφλές αντιδράσεις και μορφές κινητοποίησης αναντίστοιχες με τα αιτήματα, αφού μεγάλο τμήμα της πανεπιστημιακής κοινότητας τελούσε υπό ομηρία και βρέθηκε αποκλεισμένο από το χώρο του.

Το παρόν άρθρο περιορίζεται στις πολιτικές κατευθύνσεις και στους χειρισμούς των θεμάτων της Ανώτατης Εκπαίδευσης από το Υπουργείο Παιδείας που αναγκαστικά αγγίζουν κάθε μέλος της επιστημονικής κοινότητας. Τα κοινωνικά ζητήματα θα έπρεπε να αναλυθούν από τους επιστημονικά αρμόδιους.

Επί δύο χρόνια η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας, συνεπικουρούμενη από μερίδα του πολιτικού κόσμου και των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, επιδίδεται σε συστηματική απαξίωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης στη χώρα μας. Θα αντιπαραβάλουμε κάποιους αντικειμενικούς δείκτες για να θέσουμε τις δηλώσεις της Υπουργού και τις ακολουθούμενες πολιτικές υπό τη δοκιμασία γεγονότων πραγματικών, χωρίς καμία διάθεση ωραιοποίησης.

Στο πλαίσιο ενός άρθρου δεν θα μπορούσε φυσικά να γίνει διεξοδική διερεύνηση σχετικά με το επίπεδο της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Θα μπορούσαν ωστόσο να χρησιμοποιηθούν δείκτες αναφορικά με την παραγωγή επιστημονικού έργου στη χώρα μας, που στο σύνολό του πηγάζει από τα Πανεπιστήμια. Η αναφορά κατ'ανάγκη θα έχει μόνο χαρακτήρα ένδειξης και επίσης κατ'ανάγκη θα περιορίζεται σε γνωστικά αντικείμενα που μου είναι οικεία. Ωστόσο από τη συνολική γνώση που έχω για το έργο των Πανεπιστημίων, θα μπορούσα να πω ότι οι ενδείξεις που δίδονται και τα συμπεράσματα που εξάγονται επιτρέπουν συγκρίσεις της χώρας μας με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, που δεν θα μπορούσαν να αγνοηθούν και που δεν δικαιολογούν τις μεμψιμοιρίες. Θα πρέπει να τονισθεί με έμφαση ότι συγκρίσεις με ποσοτικά κριτήρια που θα μπορούσαν να έχουν νόημα στις Θετικές Επιστήμες, δεν θα μπορούσαν κατ'ουδένα τρόπο να έχουν ισχύ στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες.

Η σύγκριση γίνεται σε μια ευρεία περιοχή χρησιμοποιώντας το σύνολο των δημοσιεύσεων στα περιοδικά της ένωσης Institute of Electrical and Electronics Engineers, που είναι η σημαντικότερη διεθνώς στις Επιστήμες του Μηχανικού, καλύπτοντας όλα τα γνωστικά αντικείμενα Ηλεκτρολόγου Μηχανικού, Ηλεκτρονικών, Υπολογιστών και Τηλεπικοινωνιών. Από πανεπιστημιακά Τμήματα περιλαμβάνονται αυτά των Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, της Πληροφορικής και των Τηλεπικοινωνιών και ορισμένες δραστηριότητες Τμημάτων Φυσικής ή Εφαρμοσμένων Μαθηματικών. Η κατάταξη του πίνακα που ακολουθεί χρησιμοποίησε όλα τα περιοδικά για την τελευταία δεκαετία, επομένως είναι στατιστικά αξιόπιστη. Ο δείκτης της κατάταξης προκύπτει από αναγωγή του αριθμού των δημοσιεύσεων στον πληθυσμό της χώρας. Πρόκειται επομένως για ένα δείκτη επιστημονικής παραγωγικότητας της χώρας. Ως ποσοτικός δείκτης έχει

σχετική αξία, αλλά είναι ικανός να επαληθεύσει ή διαψεύσει ισχυρισμούς περί οκνηρίας των καθηγητών Πανεπιστημίου. Στη σύγκριση συμπεριλαμβάνονται μόνο ευρωπαϊκές χώρες, λόγω συμμετοχής της χώρας μας στην οικοδόμηση του Ευρωπαϊκού Χώρου για την Ανώτατη Εκπαίδευση και Έρευνα.

Ελβετία	4,89
Φινλανδία	3,98
Σουηδία	3,79
Βέλγιο	2,93
Ολλανδία	2,49
Ιταλία	2,38
Ελλάδα	2,29
Ηνωμένο Βασίλειο	2,12
Δανία	2,02
Ιρλανδία	2,00
Σλοβενία	1,84
Νορβηγία	1,78
Γαλλία	1,58
Αυστρία	1,50
Ισπανία	1,27
Γερμανία	1,27

Πίνακας 1. Δείκτης δημοσιεύσεων σε περιοδικά του IEEE.

Παρατηρούμε ότι η χώρα μας σε ένα ευρύ πεδίο αντικειμένων σημαντικών για την οικονομική ανάπτυξη του τόπου και την ευημερία του πληθυσμού έχει εξαιρετικές επιδόσεις, όσο και αν δικαιολογημένα θα μπορούσε να αποτελεί ανοικτό ζήτημα η μεταφορά της παραγόμενης γνώσης στην οικονομία και την κοινωνία.

Μετά την παράθεση των στοιχείων αυτών θα μπορούσε κανείς να προβάλλει την ένσταση ότι οι επιδόσεις που παρουσιάστηκαν αφορούν αποκλειστικά στο ερευνητικό έργο και ότι ίσως αυτό γίνεται σε βάρος του διδακτικού έργου των Πανεπιστημίων. Ο καλύτερος δείκτης για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου είναι η σταδιοδρομία των αποφοίτων των πανεπιστημίων. Θα αναφερθώ αποκλειστικά στο Τμήμα μου γιατί μπορώ να διαθέτω στοιχεία. Είμαι ωστόσο σίγουρος ότι ανάλογες, αν όχι καλύτερες, είναι οι επιδόσεις πολλών άλλων Τμημάτων. Ένας αλάνθαστος δείκτης είναι η πορεία στις μεταπτυχιακές σπουδές, ιδιαίτερα όταν αυτές συνεχίζονται σε άλλο ίδρυμα. Από τους αποφοίτους του Τμήματος Επιστήμης Υπολογιστών από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα το 5% περίπου κατέχει διδακτορικό δίπλωμα, επίδοση που κρίνεται καλή. Ενδεικτικά αναφέρονται μερικά από τα Πανεπιστήμια που χορήγησαν το διδακτορικό δίπλωμα: University of California at Berkeley, Stanford University, Columbia University, Princeton University, University of Maryland, University of Pennsylvania, University of Cambridge, University of Toronto, Université de Grenoble I, Université de Rennes I, Université de Nice. Αυτό σημαίνει ότι τα Πανεπιστήμια αυτά αναγνωρίζουν την ποιότητα του έργου του Τμήματος Επιστήμης Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Ας δούμε στη συνέχεια τη στάση του αρμόδιου Υπουργείου κατά την τελευταία διετία. «Ενώ υπάρχουν εξαιρετικοί επιστήμονες κατά μόνας, το σύστημα δεν δουλεύει συλλογικά, άρα κάπου πάσχει η ατομική ευθύνη» έχει δηλώσει επανειλημμένα η Υπουργός Παιδείας. Ωστόσο επιδόσεις όπως οι ανωτέρω δεν μπορεί παρά να είναι αποτέλεσμα και συλλογικής προσπάθειας, οι «κατά μόνας» δραστηριότητες δεν αρκούν.

«Είναι πρωτοφανές πανεπιστημιακοί, ευτυχώς είναι μειοψηφία, να μην θέλουν την αξιολόγηση, να μην θέλουν ποιότητα στην εκπαίδευση, να θέλουν να κρατούν την εκπαίδευση σε χαμηλό επίπεδο» φέρεται να έχει δηλώσει η Υπουργός Παιδείας (Ελευθεροτυπία, 23 Μαρτίου 2006). Το επίπεδο της ανώτατης εκπαίδευσης, όπως φαίνεται από αντικειμενικούς δείκτες και θα μπορούσε να δείξει

οποιαδήποτε αξιόπιστη αξιολόγηση, δεν είναι χαμηλό. Άρα η διένεξη δεν αφορά στην αξιολόγηση με επιστημονικά κριτήρια, αλλά εκφράζεται αντίθεση σε μια αξιολόγηση γραφειοκρατικού χαρακτήρα με σκοπό τον περιορισμό του κόστους της εκπαίδευσης για το Δημόσιο.

Αποκαλυπτικό σχετικά είναι το ακόλουθο απόσπασμα από τη συνέντευξη στους ανταποκριτές ξένου τύπου της Υπουργού Παιδείας (6 Φεβρουαρίου 2006): «[Ο Νόμος-Πλαίσιο] δεν αντέχει στη σημερινή πραγματικότητα. Δεν αντέχει μετά την ενιαία πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν αντέχει μετά την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, μετά την ένταξη των νέων χωρών.» Επομένως οι μεταρρυθμίσεις που ετοιμάζει το Υπουργείο Παιδείας δεν αναφέρονται στην ποιότητα των σπουδών, αλλά στην προσαρμογή σε κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές που τείνουν να περιορίσουν το δικαίωμα όλων των πολιτών στο αγαθό της εκπαίδευσης. Επιπλέον η εφαρμογή που σχεδιάζεται αποτελεί μονομερή ανάγνωση των ευρωπαϊκών συνθηκών, γιατί αυτές δεν μεταφέρονται με μηχανικό τρόπο, αφού στην Ευρωπαϊκή Ένωση η Παιδεία είναι αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών της Ένωσης.

Αφού αναφερθήκαμε στο κόστος της Ανώτατης Εκπαίδευσης, θα ήταν χρήσιμο να δούμε ένα πίνακα με στοιχεία προερχόμενα από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης¹. Ο πίνακας περιλαμβάνει μόνο τις ευρωπαϊκές χώρες για να μπορούν τα οικονομικά δεδομένα να συγκριθούν με ποσοτικούς δείκτες αποτελεσματικότητας, όπως αυτοί του προηγούμενου πίνακα. Τα ποσά δίδονται σε δολάρια και η κατάταξη των χωρών γίνεται με βάση το ποσοστό (%) της ανά φοιτητή δαπάνης ως προς το κατά κεφαλή εισόδημα. Πρόκειται επομένως για ένα δείκτη ανεξάρτητο από τον εθνικό πλούτο. Ο δείκτης μετρά τη σημασία που η κάθε χώρα αποδίδει στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

Χώρα	Δαπάνη ανά φοιτητή	Κατά κεφαλή εισόδημα	Ποσοστό δαπάνης
Ελβετία	20230	30036	67,35
Σουηδία	15188	26902	56,46
Ουγγαρία	7122	13043	54,60
Δανία	14280	29223	48,87
Ολλανδία	12974	28711	45,19
Βέλγιο	11589	27096	42,77
Φινλανδία	10981	26344	41,68
Γερμανία	10504	25456	41,26
Ηνωμένο Βασίλειο	10753	26715	40,25
Αυστρία	11274	28372	39,74
Τσεχία	5555	14861	37,38
Νορβηγία	13189	36587	36,05
Ισπανία	7455	21347	34,92
Πολωνία	3579	10360	34,55
Ιρλανδία	10003	29821	33,54
Γαλλία	8837	26818	32,95
Ιταλία	8347	25377	32,89
Πορτογαλία	5199	17912	29,03
Ελλάδα	4280	17020	25,15

Πίνακας 2. Δαπάνη ανά φοιτητή στις χώρες του ΟΟΣΑ.

Παρατηρούμε αφενός τη μεγάλη υστέρηση της χώρας μας, που κατατάσσεται τελευταία μεταξύ όλων των ευρωπαϊκών χωρών του ΟΟΣΑ κι επίσης διαπιστώνουμε ότι οι χώρες που βρίσκονται υψηλά στην κατάταξη του Πίνακα 1 είναι χώρες με υψηλή επένδυση στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Επίσης καταδεικνύεται ότι η αποτελεσματικότητα της επένδυσης στην Ανώτατη Εκπαίδευση στη χώρα μας

¹ Education at a glance: OECD indicators – 2004 edition.

είναι εξαιρετικά υψηλή, ενώ καταρρίπτονται ταυτόχρονα οι ισχυρισμοί ότι το επίπεδο της εκπαίδευσης είναι χαμηλό. Αποδεικνύεται τέλος ότι το κύριο πρόβλημα της Εκπαίδευσης στη χώρα μας είναι η υποχρηματοδότηση. Μόνο αν οι δημόσιες δαπάνες για την Παιδεία ανέλθουν στο 5% του Ακαθαρίστου Εθνικού Προϊόντος θα μπορεί η Ελλάδα να συγκρίνεται με το μέσο ευρωπαϊκό όρο.

Επειδή ανωτέρω έχει γίνει έμμεση αναφορά στην αξιολόγηση του έργου των Πανεπιστημίων, θα έπρεπε να ελεγχθεί η πολιτική του Υπουργείου Παιδείας σε αυτό το θέμα. Πριν από ένα χρόνο ψηφίστηκε κατεπειγόντως και με προχειρότητα Νόμος για τη Διασφάλιση της Ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Μπόρεσε τότε η Υπουργός Παιδείας στην ομιλία της στο Μπέργκεν της Νορβηγίας να δείξει την εναρμόνιση με το ευρωπαϊκό πλαίσιο. Ωστόσο ένα ολόκληρο χρόνο μετά, πέραν από τον ορισμό του Προέδρου της Αρχής για τη Διασφάλιση της Ποιότητας (ΑΔΙΠ), ουδέν έγινε. Ιδού ο απολογισμός δια στόματος Υπουργού Παιδείας: «Όπως γνωρίζετε η πρόταση του Υπουργού για τον Πρόεδρο της Αρχής Αξιολόγησης ΑΔΙΠ πέρασε από την Ελληνική Βουλή, εγκρίθηκε, ο κ. Σπύρος Αμούργης και έχει βγει η σχετική απόφαση που τον ορίζει. Αμέσως ο κ. Αμούργης θα στείλει επιστολή στα πανεπιστήμια, στα ΤΕΙ, στη Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος, στην ΕΦΕΕ και στην ΕΣΕΕ, διότι όπως ξέρετε η ανώτατη Αρχή συντίθεται από 6 εκπροσώπους των πανεπιστημίων, 4 εκπροσώπους των ΑΕΙ, 1 εκπρόσωπο της ΕΦΕΕ, 1 της ΕΣΕΕ, τον Πρόεδρο και 1 εκπρόσωπο της Ένωσης Επιμελητηρίων Ελλάδος. Έχει ευρεθεί ο χώρος όπου θα εγκατασταθεί η Αρχή.»² Η δυστοκία για τη στελέχωση της Αρχής δεν οφείλεται στους συνδικαλιστές της ΠΟΣΔΕΠ, αλλά στις πολιτικές και οργανωτικές αδυναμίες του θεσμικού πλαισίου και εντέλει του Υπουργείου.

Ας έλθουμε τώρα στα πιο πρόσφατα γεγονότα που αφορούν στον υπό κατάθεση Νόμο-Πλαίσιο. Ας δούμε τι δήλωνε η Υπουργός Παιδείας στη συνέντευξη στους ξένους ανταποκριτές Τύπου σχετικά με το διάλογο για το Νόμο-Πλαίσιο: «Τον Ιούνιο θα έρθει η πρόταση νόμου για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και γιατί ο μέχρι σήμερα νόμος έχει κατά κάποιον τρόπο εξαντλήσει την πορεία του και γιατί δεν ανταποκρίνεται ούτε η πραγματικότητα ούτε ο νόμος ως έχει σ' αυτό που μας αξίζει. Εκεί θα συμβάλουν όλοι. Θα συμβάλουν τα Πανεπιστήμια, θα συμβάλει το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, μέσα από το οποίο ο διάλογος συνεχίζεται ουσιαστικώς. Θα συμβάλουν οι Πρυτάνεις. Θα συμβάλουν πάντως Έλληνες που κάνουν σπουδαία πράγματα, ο καθένας μόνος του, αλλά αυτό που πάσχει είναι η συλλογική δράση κι αυτό είναι η αγωνία του Υπουργείου Παιδείας.» Ας διαβάσουμε κατ'αντιπαράθεση ένα απόσπασμα από την ανακοίνωση της τελευταίας Συνόδου των Πρυτάνεων: «Υπογραμμίζεται ότι οι προτάσεις της Συνόδου αποτελούν θέσεις των μελών της Συνόδου και δε δεσμεύουν τις θέσεις και αποφάσεις των Συγκλήτων των Πανεπιστημίων.» Αυτό σημαίνει ότι όχι μόνο η πανεπιστημιακή κοινότητα δε γνωρίζει ποιές ακριβώς είναι οι προτάσεις του Υπουργείου Παιδείας, αλλά ούτε καν οι Σύγκλητοι είναι ουσιαστικά ενήμεροι. Βέβαια ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Αντώνιος επέμεινε: «Η κυβέρνηση έχει κάνει ευρύ διάλογο και με διάρκεια, με όλους τους ενδιαφερόμενους, έχουν συζητηθεί τα πάντα και προκαλεί ερωτηματικά γιατί ομάδες, όχι πολύ μεγάλες προχωρούν σε κινητοποιήσεις» (Ελευθεροτυπία, 10 Ιουνίου 2006).

Ανεξάρτητα από την ευρύτητα του διαλόγου τίθεται το ζήτημα της ανάγκης αλλαγών στο Νόμο-Πλαίσιο. Υπάρχει πράγματι ανάγκη αλλαγών, όχι όμως για τους λόγους που επικαλέσθηκε η Υπουργός Παιδείας στη συνέντευξή της εφ'όλης της ύλης. Οι κύριοι λόγοι σχετίζονται σε πραγματικές αλλαγές της Ανώτατης Εκπαίδευσης που θα πρέπει να αντικατοπτρισθούν στο θεσμικό πλαίσιο. Αυτές είναι:

- Διεύρυνση της Ανώτατης Εκπαίδευσης και μαζική πρόσβαση σε αυτή,
- Εντονότερη διεθνής συνεργασία, ιδιαίτερα για την οικοδόμηση του Ευρωπαϊκού Χώρου της Ανώτατης Εκπαίδευσης, και
- Ανάπτυξη των μεταπτυχιακών σπουδών, που στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ευρίσκονταν σε εμβρυακή μορφή.

Παρά τον «ευρύ διάλογο» που είδε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, οι προτάσεις του Υπουργείου Παιδείας θα γίνουν γνωστές την επόμενη εβδομάδα σύμφωνα με τις δηλώσεις της Υπουργού. Με

² Συνέντευξη στους ανταποκριτές ξένου τύπου, 6 Φεβρουαρίου 2006.

μεγάλη επιφύλαξη θα υπάρξουν παρατηρήσεις σε μερικές από τις φερόμενες ως προτεινόμενες αλλαγές.

Αρχίζουμε από το θέμα των «αιωνίων» φοιτητών, ή ακριβέστερα της μέγιστης διάρκειας των σπουδών. Για μεγάλο αριθμό Τμημάτων, και οπωσδήποτε για τα Τμήματα του Πανεπιστημίου Κρήτης, πρόκειται για ανύπαρκτο ουσιαστικά θέμα. Σε κάθε περίπτωση δεν πρόκειται για θέμα που ρυθμίζεται σε επίπεδο Νόμου-Πλαίσιο, αλλά σε επίπεδο Εσωτερικού Κανονισμού Σπουδών. Ανήκει επομένως στην αρμοδιότητα των Γενικών Συνελεύσεων των Τμημάτων και όχι του Κοινοβουλίου. Τα Τμήματα, εφόσον αντιμετωπίζουν προβλήματα βραδυπορούντων φοιτητών, θα πρέπει να βρουν τρόπους ώστε η ροή των σπουδών να είναι ικανοποιητική για τη μεγάλη πλειοψηφία των φοιτητών. Θα απαιτούνταν μέτρα, όπως ο ακαδημαϊκός σύμβουλος για τους φοιτητές, η διδασκαλία βασικών μαθημάτων σε μικρές τάξεις και τα δύο εξάμηνα του χρόνου, η καλή σχεδίαση και συνεχής παρακολούθηση της εφαρμογής του προγράμματος σπουδών. Αυτές είναι οι απαιτήσεις της ποιοτικής παιδαγωγικής προσέγγισης του θέματος. Η δημοσιονομική προσέγγιση του θέματος ισχυρίζεται ότι το κόστος της εκπαίδευσης είναι υπερβολικό και προσφεύγει στο απλοϊκό μέτρο της διαγραφής των βραδυπορούντων. Έτσι επιτυγχάνεται η προσαρμογή των δημόσιων δαπανών στην ελληνική εκδοχή της «Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης» (βλέπε απόσπασμα παραπάνω από δήλωση της Υπουργού).

Έχει αναφερθεί στο πόρισμα της Επιτροπής του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας το θέμα των συγγραμμάτων. Ούτε αυτό είναι θέμα του Νόμου-Πλαίσιο. Είναι αρκετό το Υπουργείο Παιδείας να αποφασίσει την κατανομή των σχετικών πόρων στα Πανεπιστήμια. Στο πλαίσιο της συνδιοίκησης των πανεπιστημίων από καθηγητές και φοιτητές, τα Τμήματα θα πρέπει να μπορούν να αποφασίζουν το βέλτιστο τρόπο χρήσης των κονδυλίων, για χορήγηση βιβλίων στους φοιτητές ή για ενίσχυση της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου, ό,τι είναι καλύτερο ανά μάθημα, λαμβάνοντας ενδεχόμενα υπόψη και κοινωνικά κριτήρια. Η αυτονομία θα επιτρέψει επιπλέον τη χορήγηση και ξενόγλωσσων βιβλίων ή και σε μεταπτυχιακούς φοιτητές, αλλά κύρια θα έπρεπε να επιτρέψει τον εμπλουτισμό των πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών.

Σχετικά με το πανεπιστημικό άσυλο θα πρέπει να αναζητηθούν αποτελεσματικοί τρόποι φύλαξης και υπεράσπισης της περιουσίας των Πανεπιστημίων, χωρίς να τίθενται σε κίνδυνο οι ακαδημαϊκές ελευθερίες για το σύνολο των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας. Δημοσιεύματα που επικαλούνται έγκυρες πηγές αναφέρουν ότι θα καταλύεται η αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων αρκεί να υπάρχει υπόνοια πλημμελημάτων τελουμένων εντός των πανεπιστημιακών χώρων. Θα πρέπει μάλλον να αναμείνουμε τις αυθεντικές προτάσεις για να αποφανθούμε σχετικά.

Το μέγιστο ωστόσο θέμα είναι αυτό της ανάδειξης των πανεπιστημιακών αρχών. Τα μεγάλα προβλήματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, όπως διαπιστώσαμε με τα στοιχεία που δόθηκαν στην αρχή του άρθρου, δεν σχετίζονται με την ποιότητα των σπουδών και του ερευνητικού έργου, που σε γενικές γραμμές είναι υψηλή, αλλά με την ουσιαστική αυτοτέλεια και αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων. Η ανάδειξη των πρωτανικών αρχών χαρακτηρίζεται από έντονη κομματοκρατία που εκφράζεται μέσω του τρόπου συμμετοχής των φοιτητών στην εκλογική διαδικασία. Η εκπροσώπηση των προπτυχιακών φοιτητών είναι αντιδημοκρατική για τους εξής λόγους:

- Οι εκλέκτορες είναι διορισμένοι από τις φοιτητικές παρατάξεις στη βάση της εκλογής για το Διοικητικό Συμβούλιο των Φοιτητικών Συλλόγων, που δεν έχει ως αντικείμενο τη διοίκηση των Πανεπιστημίων.
- Η εκπροσώπηση φοιτητών διαφορετικών Τμημάτων είναι άνιση, γιατί προσδιορίζεται με βάση τον αριθμό μελών ΔΕΠ του αντίστοιχου Τμήματος. Υπάρχει Τμήμα όπου αναλογεί ένας εκλέκτορας ανά 6 φοιτητές και άλλα Τμήματα όπου αναλογεί ένας εκλέκτορας ανά 40 φοιτητές. Επίσης ο αριθμός των εκλεκτόρων είναι ανεξάρτητος της πραγματικής συμμετοχής των φοιτητών στην έστω άσχητη εκλογική διαδικασία.

Και σε αυτό το θέμα το Υπουργείο Παιδείας οδήγησε τα πράγματα σε αδιέξοδο και στη συντήρηση των εξαρτήσεων και των διαπλοκών των πανεπιστημιακών αρχών με κομματικές λογικές. Ενώ το θέμα ήταν αντικείμενο διαλόγου της Επιτροπής του ΕΣΥΠ, αιφνιδιαστικά το Υπουργείο συμπερέλαβε

στο Νομοσχέδιο για τα «Τοπικά Συμβούλια Νέων» άρθρο σχετικά με τη θητεία των πρυτάνεων, θεωρώντας ότι σε αυτό ουσιαστικά εξαντλείται η πολιτική του παρέμβαση για να περιορισθούν οι συναλλαγές που συχνά παρατηρούνται στις εκλογές. «[Η] ρύθμιση έθιγε κάποια θέματα πρυτανικής θητείας· και ούτε πειστική δικαιολόγηση είχε, ούτε απαντούσε σε κάποιο από τα πειστικά -και πάμπολλα- προβλήματα της Ανώτατης Παιδείας» έγραψε σχετικά ο κ. Γραμματικάκης.

Στο σχέδιο Νόμου-Πλαίσιο φαίνεται να προτείνεται μείωση του ποσοστού συμμετοχής των φοιτητών στην εκλογική διαδικασία. Ωστόσο το ζήτημα δεν είναι τόσο το ποσοστό συμμετοχής, όσο ο τρόπος ορισμού των φοιτητών-εκλεκτόρων. Η Επιτροπή του ΕΣΥΠ κινείται στη σωστή κατεύθυνση προτείνοντας την καθολική συμμετοχή των φοιτητών και την αναγωγή του βάρους της φοιτητικής ψήφου με βάση τον αριθμό των μελών ΔΕΠ και την πραγματική συμμετοχή τους στην εκλογική διαδικασία. Η ίδια πρόταση γίνεται και από τη Σύνοδο των Πρυτάνεων. Όλα δείχνουν ότι ακόμα και συγκλίνουσες προτάσεις θα αγνοηθούν. Φαίνεται ότι για το Υπουργείο Παιδείας ακόμα και αυτός ο περιορισμένος διάλογος ήταν προσχηματικός. Μοιάζει να επιβεβαιώνονται οι φόβοι του κ. Γραμματικάκη ότι «συχνά στην Ελλάδα επιτροπές που έχουν κάποιο κύρος χρησιμοποιούνται από την πολιτική εξουσία ως άλλοθι.»

Για τη σημερινή αναταραχή στα Πανεπιστήμια την κύρια ευθύνη φέρει το Υπουργείο. Η φαινομενικά αδιέξοδη σημερινή κατάσταση είναι αποτέλεσμα αδέξιων χειρισμών, προχειρότητας, αλλά και πολιτικών σκοπιμοτήτων. Ακόμα κι αν δεχθούμε καλόπιστα τη θέση του Υπουργείου ότι επιβάλλεται πρώτα νοικοκύρεμα και αξιολόγηση και μετά χρηματοδότηση, φοβόμαστε ότι η αστοχία είναι παταγώδης. Η πολιτική του Υπουργείου δεν πείθει ότι στηρίζει τις άξιες προσπάθειες, δεν μπορεί επομένως στο όνομα της διασφάλισης της ποιότητας να μειώνει το κύρος της Ανώτατης Εκπαίδευσης, επιτυγχάνοντας το ακριβώς αντίθετο από τους διακηρυγμένους στόχους.

Ευτυχώς τελικά επικράτησε η νηφάλια αντιμετώπιση της κατάστασης και θα δοθεί χρόνος διαλόγου. Η εξέλιξη αυτή αποτελεί νίκη των δυνάμεων που θεωρούν την παιδεία δημόσιο αγαθό κι επιδιώκουν να το καταστήσουν ταυτόχρονα ποιοτικό και προσβάσιμο σε όλους ανεξάρτητα από την κοινωνική προέλευση. Η πίστωση χρόνου που δόθηκε θα πρέπει να αξιοποιηθεί από τα Πανεπιστήμια, ώστε να προταθούν αλλαγές χρήσιμες στην κατεύθυνση μιας δημοκρατικής μεταρρύθμισης. Η σημερινή αναγνώριση της σημασίας του διαλόγου μπορεί να αποτελέσει κινητήρια δύναμη για την αναβάθμιση του ρόλου και των λειτουργιών των Πανεπιστημίων. Πριν από αυτό όμως η πανεπιστημιακή κοινότητα σύσσωμη, ξεπερνώντας τις αγκυλώσεις των τελευταίων ημερών, θα έπρεπε να φροντίσει να μη χαθεί το τρέχον εξάμηνο, ώστε η επόμενη χρονιά να μην επιβαρυνθεί από την κληρονομιά αυτής που λήγει σε κλίμα δυσπιστίας και εντάσεων.